گفت‌وگو
جعفر برزگر

علی پوردهقان | جوان

گفت‌وگوی «جوان» با عباس سلیمی‌نمین

برخی اصولگراها بدانند انقلابی‌گری با طغیانگری مستمر تفاوت دارد

بهارستان از خرداد سال آینده میزبان نمایندگان منتخب انتخابات ۱۱اسفند و دور دوم این انتخابات است. مجلس دوازدهم قبل از تشکیل خود شاهد یک توصیه مهم از سوی رهبر معظم انقلاب بود؛ توصیه‌ای راهبردی که کارآمدی و ناکارآمدی مجلس دوازدهم بی‌اغراق در گرو عمل یا بی‌توجهی به این توصیه است. رهبر معظم انقلاب در دیدار با اعضای مجلس خبرگان رهبری، تشکیل هر مجلس را یک سرمایه باارزش برای کشور دانستند که این سرمایه و این شیرینی می‌تواند همانند هر پدیده دیگری تلخ شود؛ «آن چیزی که می‌تواند شیرینی مجلس جدید را نابود کند، سخنان اختلاف‌انگیز و دعوا راه‌انداختن‌ها و ستیزه‌گری‌های دشمن‌پسند است. شیرینی مجلس جدید را این‌جور چیزها از بین می‌برد. باید خیلی مراقبت کرد، باید خیلی مراقبت کرد.» رهبر معظم انقلاب در ادامه این بخش از سخنان خود به پیامدهای تلخ‌شدن این سرمایه باارزش اشاره کردند و فرمودند: «اگر چنانچه این مراعات را نکنند، اولین اثرش این است که کام ملت تلخ می‌شود، فضای سیاسی کشور، فضای تلخی می‌شود، در حالی که فضای سیاسی با انتخابات و تشکیل مجلس جدید و آمدن افراد جدید و مانند اینها قهراً یک فضای باطراوتی است، این از بین می‌رود، اولین اثرش این است. اثر بعد هم این است که مجلس از کارایی می‌افتد، یعنی وقتی که مجلس شورای اسلامی دچار دعوا و ستیزه و مقابله و جبهه‌بندی‌های گوناگون این‌جوری شد، به طور طبیعی از کار اصلی خودش باز می‌ماند.» عباس سلیمی‌نمین، مدیر دفتر مطالعات تاریخ معاصر ایران است که در فضای سیاسی و رسانه‌ای کشور به عنوان تحلیلگر نزدیک به جریان اصولگرایی شناخته می‌شود. خانه مسکونی وی در غرب تهران همین دفتر مطالعات است که مصاحبه با او هم در آنجا انجام شد. موضوع مصاحبه تبیینی از سخنان رهبر معظم انقلاب است و اینکه مصائب تندروی و ایجاد ستیزه‌گری‌های دشمن‌پسند برای کشور چیست. سلیمی‌نمین معتقد است تندروی با منافع ملی کشور همخوان نیست چراکه مانع رشد و توسعه کشور می‌شود و توسعه نیازمند خرد جمعی است، نه قیل و قال‌های سست و بی‌حاشیه. این رویه باعث می‌شود مردم احساس کنند مسئولان درگیر جنگ قدرت هستند و این امر باعث یأس مردم می‌شود.

رهبر معظم انقلاب چند ماه قبل از شروع مجلس دوازدهم در تذکری به منتخبان این مجلس آنان را از ستیزه‌گری و ایجاد حاشیه که شیرینی انتخابات را تلخ می‌کند، پرهیز دادند. چه عوامل و شرایطی باعث شده است رهبری قبل از تشکیل مجلس، ضروری بدانند چنین تذکری بدهند؟

در این دوره برخی افراد با زیاده‌طلبی‌های خود فضا را به گونه‌ای آلوده کردند تا بتوانند امتیازات بیشتری دریافت کنند و به نوعی جنگ قدرت راه انداختند. این شیوه شاید برای زمان انتخابات مناسب باشد، اما برای بعد از انتخابات مشکل‌ساز است. در رقابت‌های انتخاباتی گاهی افراد اخلاق را کنار می‌گذارند، رقبای خود را تخریب می‌کنند، برخی مواقع زدوبندهایی اتفاق می‌افتد که مردم با این شیوه‌ها آشنا هستند، اما نکته این است که اگر این بی‌اخلاقی‌ها یا این تلاش‌های غیرمنطقی برای دستیابی به جایگاه‌های حساس استمرار و در مجلس هم همین رفتارها ظهور و بروز پیدا کند، طبیعتاً ما مجلسی ضعیف خواهیم داشت. در محیط مجلس باید فهم و اندیشه حاکم باشد و با شناخت شرایط جامعه هم به لحاظ داخلی و هم بین‌المللی تلاش شود کارکرد و مأموریت مجلس به خوبی انجام شود، اما اگر مسیر مجلس به این سمت و شکل‌گیری دعواهای کاذب سوق پیدا کند، طبیعی است که ملت به شدت زیان خواهد دید و مجلس از کارآمدی ساقط خواهد شد. خب توجه داشته باشید که رهبر معظم انقلاب زمانی این هشدار را دادند که با سخنان برخی منتخبان این نگرانی در جامعه شکل گرفته بود که قرار است مجلس محل جنگ قدرت شود. خب فردی که رأی آورده و در یک جایگاه خوبی قرار گرفته است، به جای اینکه معطوف به برنامه‌های خود در مجلس شود یا مسئله انتخابات و میزان مشارکت و آرای منتخبان را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد، به دعواهای کاذب دامن می‌زند. طبیعی است که این مسئله دلسوزان را ناراحت می‌کند. در حال حاضر بعد از انتخابات ما باید با تجزیه و تحلیل رفتار مردم از نتایج آن برای تقویت ارتباط با جامعه و اقشار مختلف استفاده کنیم، نه اینکه با ایجاد دعواهای کاذب کام مردم را تلخ کنیم. این دعوا طبیعتاً ما را از فهم و درک نیازهای جامعه و مسائل جامعه بازمی‌دارد.

چه علائم و زمینه‌هایی برای تنش‌آفرینی بود که رهبری این تذکر را دادند؟

بعضی از اظهارات کاملاً تنش‌آفرین بود، مثلاً آن اظهاراتی که در رسانه ملی انجام شد، کاملاً قصد تنش‌زایی داشت، به خصوص وقتی که این مسائل در رسانه ملی مطرح می‌شود. زمانی است که این سخنان در حاشیه بحث‌های سیاسی یا در یک رسانه شخصی و کوچک مطرح می‌شود، آن وقت محل نگرانی نیست، ولی وقتی این تنش‌ها را به آنتن رسانه ملی می‌کشانیم، طبیعی است که نگرانی‌زاست.

یکی از مسائلی که رهبری فرمودند این است که تنش، کارآمدی مجلس را دچار خدشه می‌کند، اما خب برخی هم معتقد هستند مجلس محل دعوا و تضارب آراست و نباید خیلی نگران این مسائل باشیم.

خیر، مجلس به هیچ وجه محل دعوا نیست. مجلس محل تضارب آرا و طرح افکار مختلف است، اما محل دعوا نیست. در زمان انتخابات، برخی‌ها دعوا ایجاد می‌کنند تا آرای هیجانی جوانان را به خود جذب کنند، چون ما در انتخابات دو نوع رأی داریم. بعضی از آرا در انتخابات بر اساس شناخت و از روی پختگی در صندوق‌های رأی ریخته می‌شود، اما برخی آرا هم هیجانی و عمدتاً از سوی برخی جوانان در صندوق ریخته می‌شود. این افراد جذب حرف‌های تند و هیجانی برخی کاندیداها می‌شوند، اما این شیوه اگر قرار باشد در مجلس هم به کار گرفته شود، آن را از کار خواهد انداخت. برخورد افکار مختلف خود تا حدی التهاب‌آفرین است، بنابراین مجلس نیازمند مدیریتی قوی است که این فضا را به یک جمع‌بندی خوب برساند. مجلس نیازمند فضای آرام است. خب طبیعی است که تندروی در مجلس قابل استمرار نیست و نمی‌تواند هم استمرار داشته باشد، حتی اگر این افراد با همین رویه وارد مجلس شوند، طبیعی است که نمایندگان این رویه را نمی‌پسندند، چنین چیزی را جز تعدادی اندک نمی‌پذیرند. ما امروز باید به تجزیه و تحلیل انتخابات بپردازیم. نفر اول تهران حدود ۶۰۰هزار رأی آورده است، خود این مسئله یک پیام دارد و باید مورد مطالعه قرار بگیرد که چه عواملی موجب تضعیف جایگاه نماینده می‌شود و نماینده تهران که همواره در مجلس تأثیرگذار بوده، به این میزان تضعیف شده است. نماینده تهران باید جریان‌سازی کند. الان با این وضعیت ما می‌توانیم شاهد نمایندگان توانمند و جریان‌ساز باشیم. در گذشته همواره نمایندگان تهران هم به لحاظ جایگاه سیاسی و هم به لحاظ رأی افرادی چشمگیر، توانمند و جریان‌ساز بودند، اما در مجلس دوازدهم ما کمتر شاهد این مسائل هستیم. من معتقدم میزان مشارکت و نحوه رأی‌دهی مردم باید مورد بحث و بررسی مفصل قرار گیرد، اما باید به یک نکته اساسی هم توجه کرد که صندوق رأی بهترین ابزار برای فهم خواست و علایق مردم و همچنین قابل اتکاترین ابزار برای شناخت جامعه است، حتی از نظرسنجی‌ها هم به مراتب دقیق‌تر و برای شناخت، ابزار بهتری است.

خب آقای سلیمی‌نمین شاید بد نباشد به مصائب ستیزه‌گری و رادیکالیسم بپردازیم. رادیکالیسم چه پیامدهایی در پی دارد و اینکه رهبری هم نسبت به آن ابراز نگرانی کرده‌اند.

اولین ظلم و اتفاقی که در جامعه با ایجاد فضاهای کاذب صورت می‌گیرد، بهره‌برداری‌نکردن از انتخابات است، یعنی چیدن شیرینی حضور مردم در انتخابات ممکن نمی‌شود و تبدیل به تلخی می‌شود. بحث بعدی تضعیف مجلس است. در مجالس همیشه سعی می‌شود عناصر برجسته و کارآمد در کمیسیون‌ها و مناصب قرار بگیرند. این جنجال‌ها به نوعی نقطه مقابل شکل‌گیری ساختار کارآمد در مجلس است، یعنی افراد توانمند کنار گذاشته شده و افراد باندی انتخاب می‌شوند. ساختار مجلس حتماً باید در فضایی معقول شکل گیرد. در حال حاضر که انتخابات پایان یافته است، افراد باید دیدگاه‌ها و برنامه‌های خود را در مجلس در گفت‌وگو با نخبگان متقن کنند تا بتوانند کارآمد عمل کنند. برخوردهای تند و بی‌منطق بسیار زیان‌آور است؛ هم برای جامعه، هم برای آن افراد و هم برای منافع ملی، چراکه شیوه‌هایی استمرار می‌دهیم که نه تنها منافع ملی را تأمین نمی‌کند بلکه منافع ملی را هم تضعیف می‌کند.

گویا ما دچار عارضه‌ای به نام توهم قدرت یا توهم اکثریت‌بودن هم هستیم. در انتخابات مجلس دوازدهم در تهران هیچ فهرستی نتوانست پیروزی کامل به دست بیاورد و ۱۶نفر نماینده تهران هم در دور دوم باید تعیین تکلیف شود، اما ما شاهد بودیم که برخی منتخبان به نوعی صحبت می‌کردند که گویا با رأی بالا پیروز انتخابات شده‌اند و تنها آنها خواست مردم را نمایندگی می‌کنند. این توهم چرا ایجاد می‌شود؟

برای اینکه به این سؤال جواب دهم، باید قدری به زمان قبل برگردم. در سال‌های گذشته خوشبختانه ما توانسته بودیم جریان تندرو اصولگرا را به حاشیه برانیم. جامعه به درستی به این جمع‌بندی رسیده بود که نیروهای تندرو به هیچ وجه قابل اتکا نیستند و نمی‌توانند در پیشرفت کشور به نفع مصالح ملی عمل کنند. معتقدم جریان تندرو اصلاح‌طلب موجب شده است تندروهای اصولگرا هم احیا شوند. اگر اهل خرد اصولگرایان فهرستی را در برابر نیروهای معتدل و خردمند اصلاح‌طلب تهیه می‌کردند، ما بهترین وضعیت انتخابات را داشتیم اما خب نیروهای تندرو اصلاح‌طلب در این دوره میداندار شدند، یعنی فضاسازی کردند و نگذاشتند بخشی از نیروهای اصلاح‌طلب فعال شوند و به میدان بیایند، اگر هم آمدند دیرهنگام آمدند. این امر باعث شده است این تلقی در اصولگرایان شکل بگیرد که باید با خودشان رقابت کنند. باید این مسئله فهم شود که وقتی نیروهای رادیکال اصولگرا فعال شوند، رقابت نخواهند کرد و اصلاً نمی‌توانند رقابت کنند، فقط تخریب خواهند کرد، چون این جریانات داشته چشمگیری ندارند و حرف ایجابی ندارند که بگویند. این نیروها از لحاظ فکری و اجرایی توانمند نیستند، بنابراین تخریب می‌کنند. نیروهای تندرو قبلاً به حاشیه رفته بودند، اما با رادیکال‌شدن اصلاح‌طلبان آنها هم به صحنه برگشتند. این افراد باید باشند و حرف بزنند، اما اینکه میداندار شوند، نگران‌کننده است. اگر رادیکال‌های اصلاح‌طلب به سمت تحریم انتخابات نمی‌رفتند، این وضعیت رخ نمی‌داد. صندوق رأی بهترین ابزار برای بیان نظرات و تأثیرگذاری خواهد شد. کسی که صندوق رأی را کنار بگذارد، حذف خواهد شد.

خب اصلاح‌طلبان می‌گفتند کاندیدا نداریم؟

خیر، اینطوری نبود. این واقعیت نداشت. جریان نه به صندوق رأی، خیلی قبل‌تر از بحث مشخص‌شدن کاندیداها و ثبت‌نام در خارج از کشور مطرح شد. اصلاً هیچ ارتباطی به ثبت‌نام و تأییدصلاحیت‌ها ندارد. بعضی‌ها به بهانه پرشورشدن انتخابات با موج‌های تخریبی خارج از کشور که در مورد برخی افراد شاخص ایجاد شد، همراهی کردند. این تخریب‌ها هم ربطی به انتخابات ندارد و قبل از انتخابات تخریب را شروع کردند. جریانات تندرو اصلاح‌طلب با خط تخریب خارجی همراه شدند تا مطالب غلط را در مورد برخی افراد جا بیندازند. متأسفانه آنها با تبلیغاتی که باید مقابله می‌کردند، کاملاً همراه شدند. ما هرگز نمی‌توانیم به نیروهای تندرو تکیه کنیم. ما زمانی شاهد تندترین حرف‌ها از سوی برخی اشخاص بودیم، اما امروز درست نقطه مقابل آن حرف‌های خود ایستاده‌اند. در جریان اصلاح‌طلب هم همین افراد هستند. باید تلاش کنیم مردم را آگاه کنیم که جریانات تندرو مانع رشد جامعه و کشور هستند. رشد را کسانی می‌توانند ایجاد کنند که منطق بفهمند. تخریب که منطق ندارد. متأسفانه ما این دوره شاهد نیروهایی هستیم که این مختصات تندروی را دارند، اما به نظر من مجلس آنها را مهار می‌کند، آن چیزی که امروز مایه نگرانی است، این است که ما با وجود همه تحریم‌ها، مشارکت قابل قبولی را شاهد بودیم که ممکن است برخی تندروی‌ها این شیرینی را از بین ببرد. توهمات و ذهنیات دشمنان ما با همین میزان مشارکت به هم ریخت. در حال حاضر شکل گرفتن این ستیزه‌گری‌ها به این معناست که دعوای قدرت به راه افتاده است و این مسئله مردم را مأیوس می‌کند.

تحلیل شما در مورد ریزش آرای آقای قالیباف در این انتخابات چیست؟

طبیعی بود که تخریب تأثیر داشته باشد، اگر ریزش نمی‌کرد، تعجب می‌کردم. تخریب پرحجم تأثیر دارد.

تحلیل و ارزیابی شما از ترکیب سیاسی مجلس دوازدهم چیست؟

باید منتظر بمانیم بعضی از حوزه‌هایی که دور دوم رفته است، مشخص شود. فعلاً ترکیب مجلس تا حدی مبهم است، ولی مشخص است تعداد اصولگرایان بیشتر است و در کنار این جریان، فراکسیون اصلاح‌طلبان و فراکسیونی از مستقلین هم تشکیل خواهد شد. یکی از بحث‌ها این است که برخی تلاش کنند این نمایندگان مستقل را جهت دهند. این امر می‌تواند ترکیب مجلس را به هم بریزد. یکی از نکات مثبت در انتخابات مجلس دوازدهم برخلاف تبلیغاتی که دشمنان می‌کنند، مسئله اهمیت انتخابات و سلامت آن است. رسانه‌های بیگانه تبلیغ می‌کنند که رأی‌نیاوردن برادر همسر رهبری به معنی بی‌توجهی مردم به نظام است، در حالی که همین مسئله بهترین شاهد برای سلامت انتخابات در ایران است.

در این دوره از انتخابات شاهد بودیم که آقای خاتمی در انتخابات شرکت نکرد و رأی نداد. تحلیل شما از این تغییرمشی خاتمی چیست؟

این تصمیم‌گیری آقای خاتمی تحت تأثیر نیروهای تندرو اصلاح‌طلب انجام شد. آقای خاتمی در اوج اتفاقات ۱۳۸۸ در انتخابات شرکت کرد، اما در این دوره مشی متفاوتی داشت که نشان‌دهنده غلبه تندروها در اطراف اوست. فضای سنگین ایجادشده در رسانه‌های ضدانقلاب و جامعه مبنی بر تحریم انتخابات هم در این تصمیم تأثیر گذاشته است. این بازی به ضرر جریانات اصلاح‌طلب است چراکه هر جریانی که صندوق رأی را کنار بگذارد، حذف خواهد شد و اینها فکر نکنند با این روش می‌توانند از نظام امتیاز بگیرند. همانطور که ما در اصولگرایی از تندروها آسیب می‌بینیم، اصلاح‌طلبان هم اسیر تندروهای خود هستند. اصلاحات دچار سردرگمی است. زمانی فضای انسداد کامل در جامعه برقرار است که آن موقع اصلاح‌طلبی بی‌معنا می‌شود. خود اصلاح‌طلبان قبول ندارند که در کشور انسداد برقرار است، بنابراین امکان فعالیت دارند. وقتی از صندوق خود را دور کنند، به معنی کنار گذاشتن خودشان است و ضرر خواهند کرد. من به دو نکته هم باید اشاره کنم. برخی در جریان اصولگرایی انقلابی‌بودن را با طغیان‌گری مستمر اشتباه گرفته‌اند. ما حکومت پهلوی را برانداختیم و ساختار جمهوری اسلامی مستقر شده است و انتخابات به معنی به‌هم‌ریختن همه چیز و همه مسئولان نیست. اصولگرایی و انقلابی‌بودن هم به معنای پایبندی به ارزش‌های انقلاب است، نه اینکه اگر ما رأی آوردیم، همه را کنار بگذاریم و همواره باید طغیان کنیم. متأسفانه یک فهم اشتباه از مفهوم انقلابی‌گری در برخی از افراد شکل گرفته و فکر می‌کنند، انقلابی‌بودن یعنی فریادزدن و سخنان سست بر زبان آوردن، در حالی که فرد انقلابی باید بیشترین اتکا را به عقلانیت و خرد داشته باشد. این نگاه‌ها باعث می‌شود چرخش نخبگان هم در کشور به جای زایش و کمک به پیشرفت کشور عامل هرج‌ومرج و تنش و ستیز شود که باعث هشدار رهبر معظم انقلاب هم شد و نشان داد ایشان هم نگران این مسئله هستند.

> در این دوره برخی افراد با زیاده‌طلبی‌های خود فضا را به گونه‌ای آلوده کردند تا بتوانند امتیازات بیشتری را دریافت کنند و به نوعی جنگ قدرت راه انداختند. این شیوه شاید برای زمان انتخابات مناسب باشد، اما برای بعد از انتخابات مشکل‌ساز است

> نیروهای تندرو قبلاً به حاشیه رفته بودند، اما با رادیکال‌شدن اصلاح‌طلبان آنها هم به صحنه برگشتند. این افراد باید باشند و حرف بزنند، اما اینکه میداندار شوند، نگران‌کننده است. اگر رادیکال‌های اصلاح‌طلب به سمت تحریم انتخابات نمی‌رفتند، این وضعیت رخ نمی‌داد

> در حال حاضر بعد از انتخابات ما باید با تجزیه و تحلیل رفتار مردم از نتایج آن برای تقویت ارتباط با جامعه و اقشار مختلف استفاده کنیم، نه اینکه با ایجاد دعواهای کاذب کام مردم را تلخ کنیم. این دعوا طبیعتاً ما را از فهم و درک نیازهای جامعه و مسائل جامعه بازمی‌دارد

> من معتقدم میزان مشارکت و نحوه رأی‌دهی مردم باید مورد بحث و بررسی مفصل قرار گیرد، اما باید به یک نکته اساسی هم توجه کرد که صندوق رأی بهترین ابزار برای فهم خواست و علایق مردم و همچنین قابل اتکاترین ابزار برای شناخت جامعه است، حتی از نظرسنجی‌ها هم به مراتب دقیق‌تر و برای شناخت، ابزار بهتری است

> در مجالس همیشه سعی می‌شود عناصر برجسته و کارآمد در کمیسیون‌ها و مناصب قرار بگیرند. این جنجال‌ها به نوعی نقطه مقابل شکل‌گیری ساختار کارآمد در مجلس است، یعنی افراد توانمند کنار گذاشته شده و افراد باندی انتخاب می‌شوند. ساختار مجلس حتماً باید در فضایی معقول شکل گیرد

> در محیط مجلس باید فهم و اندیشه حاکم باشد و با شناخت شرایط جامعه هم به لحاظ داخلی و هم بین‌المللی تلاش شود کارکرد و مأموریت مجلس به خوبی انجام شود، اما اگر مسیر مجلس به این سمت و شکل‌گیری دعواهای کاذب سوق پیدا کند، طبیعی است که ملت به شدت زیان خواهد دید و مجلس از کارآمدی ساقط خواهد شد
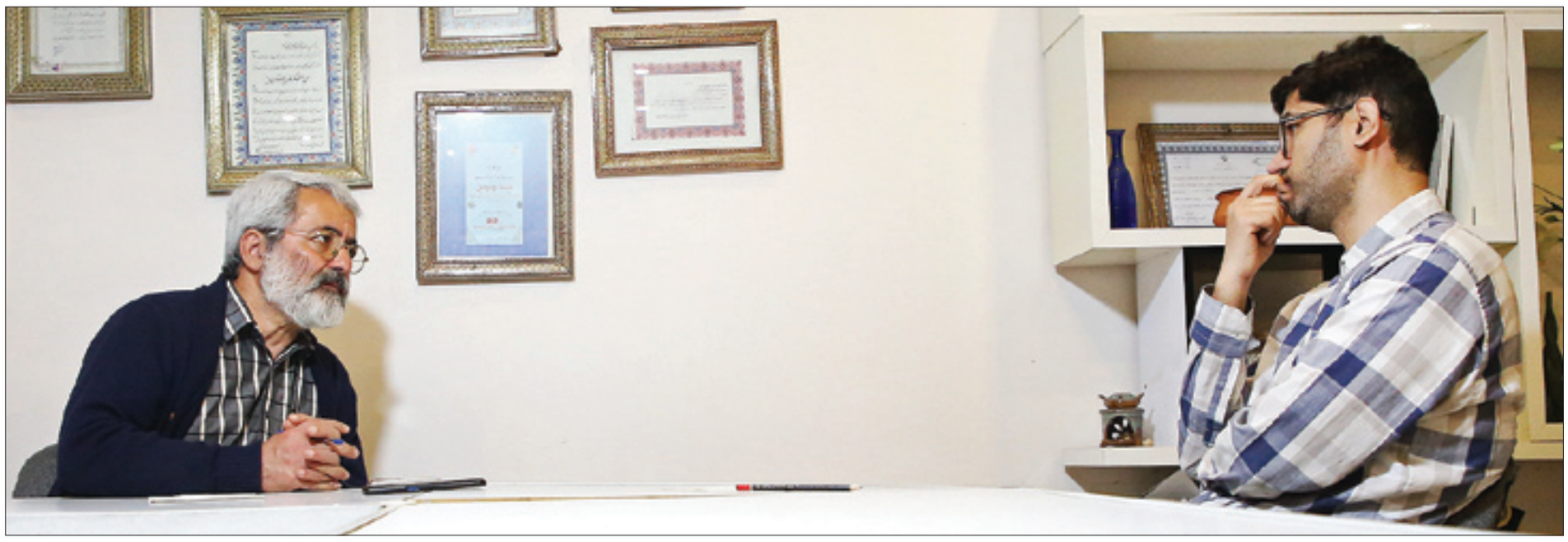
> آقای خاتمی در اوج اتفاقات ۱۳۸۸ در انتخابات شرکت کرد، اما در این دوره مشی متفاوتی داشت که نشان‌دهنده غلبه تندروها در اطراف اوست. فضای سنگین ایجادشده در رسانه‌های ضدانقلاب و جامعه مبنی بر تحریم انتخابات هم در این تصمیم تأثیر گذاشته است